

LIIKENNETURVALLISUUSKYSELY ETELÄ-KARJALAN JA KYMENLAAKSON KUNTIEN PÄÄTÖKSENTEKIJÖILLE

Kyselyn tuloksia

Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuustoimija
Juha Heltimo, Strafica Oy

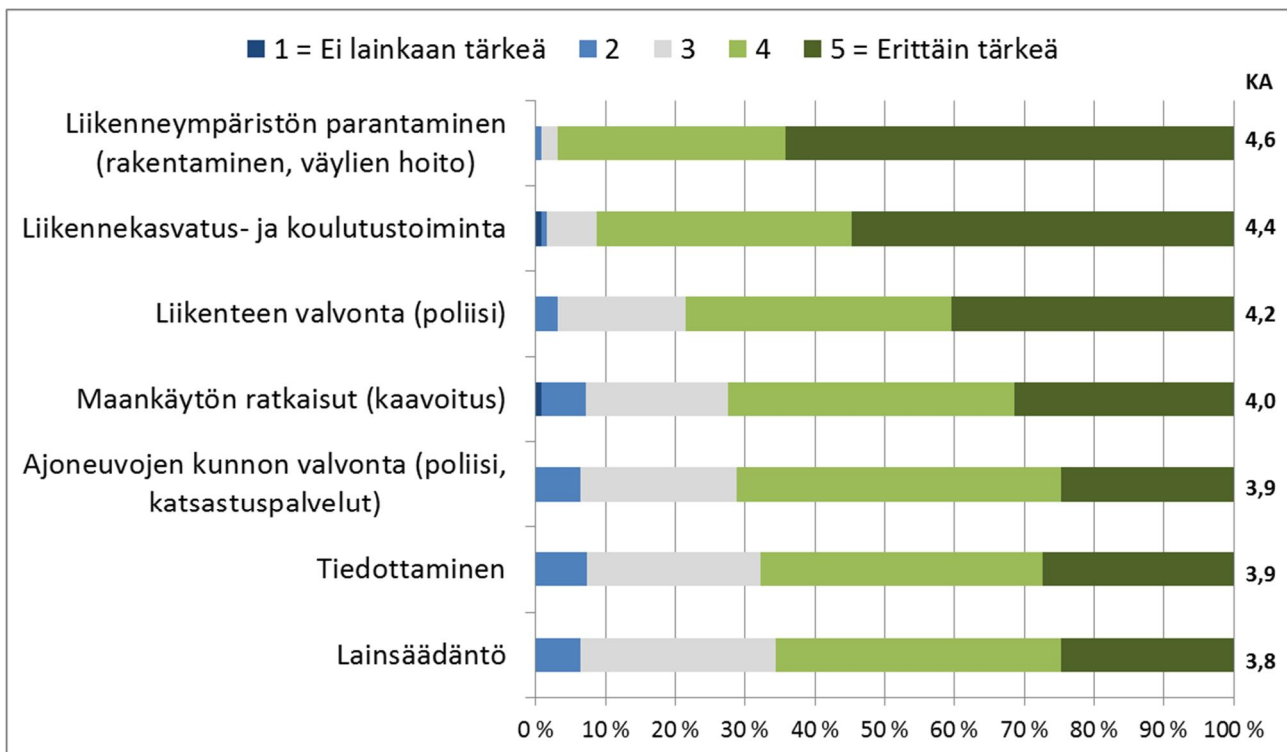
1. Kyselyn taustaa

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen liikenneturvallisuusyhteistyöryhmä kartoitti toukokuussa 2014 Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson kuntien päätöksentekijöiden näkemyksiä ja mielipiteitä liikenneturvallisuustyöstä ja sen kehittämistarpeista. Kysely toimi myös tietoisena päättäjien suuntaan. Lisäksi kyselyllä kerättiin taustatietoja 6.6.2014 ensimmäistä kertaa kokoontuneen liikenneturvallisuusfoorumin keskusteluihin koskien kuntapäätäjien roolia liikenneturvallisuustyössä.

Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä. Kyselyn kohderyhmänä olivat kunnanjohtajat sekä kuntien hallitusten ja valtuustojen jäsenet (jakelun laajuus n. 530 henkilöä). Vastauksia saatiin määräaikaan mennessä 127 kpl (n. 24 %), mitä voidaan pitää varsin kohtuullisena tuloksena. Vastauksia saatiin kaikista alueen kunnista.

2. Tulokset

1. Liikenneturvallisuustyö käsittää kaikki ne toimenpiteet, joilla pyritään vähentämään liikenneonnettomuuksien määrää. Arvioikaa seuraavien liikenneturvallisuustyön osa-alueiden tärkeyttä:

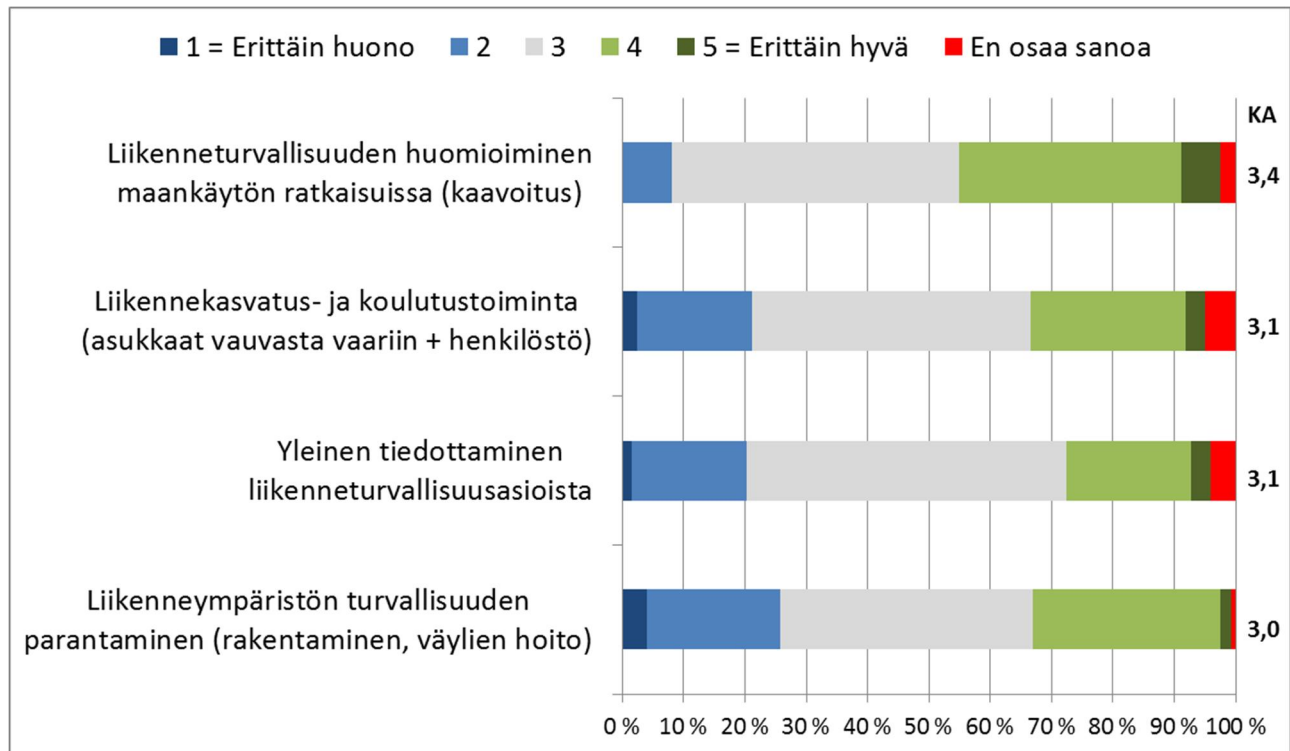
Havainnot:

- Päättäjät nostavat liikenneympäristön parantamisen selvästi tärkeimmäksi keinoksi parantaa liikenneturvallisuutta. Myös liikennekasvatus- ja koulutustoiminta sekä valvonta nostetaan keinojen välisessä vertailussa erittäin korkealle.

Poimintoja vapaista kommentteista:

- Poliisitoimen alasajo huolestuttaa, valvonnan tason heikentyminen huolestuttaa.
- Lakien ja määräysten antaminen on tehotonta, jos ei ole resursseja niitä valvoa.
- Tiet ovat kuin talon perustukset, kaikki alkaa siitä!
- Tapaturmien riskin minimointi etukäteen eli ennaltaehkäisy on ensiarvoisen tärkeää.
- Tärkein osa-alue on jokaisen oma pää! Ei objektiivista vastuuta, vaan subjektiivinen vastuu. Suurin tekijä on asenne.

2. Turvallisten ja vastuullisten liikkumisvalintojen edistäminen on keskeinen osa kunnan perustehtävää eli kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä. Kullakin kunnan toimialalla on omat tehtävänsä ja mahdollisuutensa edistää liikenneturvallisuutta. Tavoitteena on tarjota jokaiselle kunnan asukkaalle edellytykset, osaaminen ja motivaatio tehdä vastuullisia ja turvallisuuteen tähtäviä liikkumisvalintoja. Vastuullisena työnantajana kuntien tulee myös huolehtia työntekijöidensä hyvinvoinnista ja turvallisesta liikkumisesta etenkin työhön liittyvillä matkoilla. Arvioikaa liikenneturvallisuustyön nykytilaa (toteutumista ja aktiivisuutta) edustamassanne kunnassa nykyisin (kunnan vastuulla kokonaan tai osittain olevien osa-alueiden osalta):

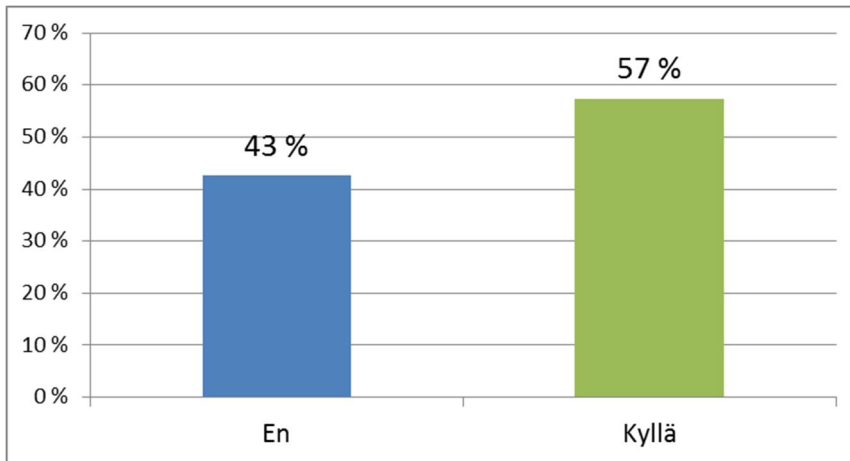
Havainnot:

- Päättäjät kokevat, että parannettavaa on kaikilla osa-alueilla. Verratessa vastauksia edelliseen kysymykseen (koettu tärkeys) voidaan ajatella, suurin kehittämistarve on liikenneympäristön turvallisuuden parantamisessa (pitkälti rahakysymys, koska ongelmat kohdat hyvin tiedossa) sekä kuntien liikennekasvatus- ja tiedotustyössä.
- Suurin haaste koetaan olevan väylien hoidossa niin jalankulku- ja pyöräteiden kuin autoliikenteen väylien osalta.

Poimintoja vapaista kommentteista:

- Väylien hoito on retuperällä. Liikennekasvatusta on huomattavasti enempi.
- Rahaa ei ole parantamaan infraa tai edes pitämään huolta entisestä.
- Kevyen liikenteen väylät ovat puutteelliset/huonot.
- Väylät heikossa kunnossa ja esim. uusien kevyen liikenteen väylien tarve merkittävä.
- Valtio ei kannu vastuutaan liikenneympäristön parantamisessa.

3. Vuonna 2013 Kaakkois-Suomen kuntien virkamiehille tehty kysely liikenneturvallisuustyöstä kunnassa nosti esille kaksi liikenneturvallisuustyön toteutumiseen liittyvää ongelma-aluetta ylitse muiden: 1) ajan puute 2) liikennekasvatustehtäviä ei ole kirjattu riittävän selkeästi työtehtäväksi eikä toimintaan liittyen ole seuranta- eikä raportointivelvoitetta. Koetteko voivanne päätöksentekijänä jotenkin vaikuttaa näihin asioihin?

Havaintoja:

- On mielenkiintoista, jopa huolestuttavaa, että lähes puolet kyselyyn vastanneista päätöksentekijöistä eivät koe voivansa vaikuttaa kysymyksen asettelussa esille tuotuihin ongelma-kohtiin. Juuri päätöksentekijöistä on kiinni se, miten liikenneturvallisuustyöhön liittyvät asiat on esitetty ja kirjattu kuntien ja sen eri toimialojen strategioihin. Sama pätee liikenneturvallisuustyön seurantaan ja esimerkiksi kunnallisten liikenneturvallisuustyöryhmien (joille em. tehtävät voidaan antaa hoidettavaksi) perustamiseen.

Poimintoja vapaista kommentteista:

Miten pystyy vaikuttamaan (yhteenvedona keskeisimpiä asioita):

- Kunnan strategisen suunnittelun sekä kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun kautta
- Tehtävien ja vastuiden määrittely sekä riittävien resurssien varaaminen tehtävien suorittamiseen
- Aktiivisella toiminnalla ja omalla asenteella on suuri merkitys
- Liikenneturvallisuusasioita tulee nostaa esille ja viedä eteenpäin valtuustoaloitteiden avulla
- Liikennekasvatus tulisi liittää entistä vahvemmin koulujen opetussuunnitelmiin
- Koulujen ja poliisin yhteistyötä liikennekasvatuksessa tulisi myös kehittää
- Liikenneturvallisuustyö osaksi muuta turvallisuussuunnittelua

Miksi ei voi vaikuttaa:

- Määrärahat eivät mahdollista
- Turha puhua mitään, kukaan ei noteeraa ellei ole omalla nurkalla asia
- Jos halu puuttuu, on vaikeaa! Koetaan ylimääräiseksi työksi
- Eipä ole halua puuttua, kun tulisi kustannuksia, eli kustannusten pelossa ei tehdä suunnitelmia. Vain pakolliset tehdään, muu jää.
- Aloite pitäisi tulla virkahenkilöiltä.
- Kunnissa on paljon liikenneturvallisuustyötä tärkeämpiäkin asioita!

4. Edellä mainittuun kuntakyselyyn vastanneista noin joka kymmenes vastaaja oli sitä mieltä, että kunnan päätöksentekijät eivät ole sitoutuneet liikenneturvallisuuden edistämiseen (arvostuksen puute). Tämän todettiin koskevan erityisesti liikennekasvatustyötä eri hallintokunnissa (miten ohjeistettu, resursoitu, jne.). Allekirjoitatteko tämän tuloksen ja voisiko asialle mielestänne tehdä jotain?

Suurin osa vastaajista allekirjoitti väitteen, mutta eivät kaikki. Alle on poimittu esille tuotuja kommentteja ryhmiteltynä koettuihin ongelmiin (sitoutumisen osalta) ja ratkaisumahdollisuuksiin:

Miksi päättäjät eivät ole sitoutuneita tai miksi siltä saattaa vaikuttaa?

- Monessa kunnassa resurssit ovat kohtalaisen heikot asioiden hoitoon. Pääongelmia liikenneturvallisuuden edistämässä ovat raha ja aika.
- Liikennekasvatustyö on ollut poliisin työtä ja pitäisi olla myös edelleen. Kenelle liikennekasvatustyö kunnassa kuuluu?
- Vanhoina hyvinä aikoina poliisi kävi vuosittain koulussa puhumassa liikenneturvallisuudesta.
- Nykyisenä, priorisoinnin, ja "hengiltä säästämisen" aikana tilanne voi vielä huonontuakin. Asiaa ei ehkä hahmoteta edes selkeästi kunnan toimialaan kuuluvaksi.
- Liikenneturvallisuusasiat eivät yleensä ole kovin kiinnostavia asioita.
- Kuntapäättäjien keskuudessa ei juurikaan puhuta liikennekasvatuksesta. Monesti tuntuu olevan vallalla ajattelu, ettei liikenneturvallisuus ole juurikaan kuntapäättäjien käsissä.
- Tärkeimpiäkin asioita on ja ajankäytöllisesti kaikkea ei voi tehdä.
- Turvallisuuskysymyksiä ei ole ajateltu kokonaisvaltaisesti ja systemaattisesti vaan tulevat yleensä esille erillisinä tapauskohtaisina kysymyksinä.
- Liikenneturvallisuuskysymyksiä ei mielestäni laiminlyödä päätöksenteossa. Ongelmana on lähinnä se, ettei niitä päätöksenteon valmistelussa erityisesti korosteta, jolloin päätöksenteko saattaa näyttäytyä liikenneturvallisuuskysymyksiä vähättelevänä.
- Luottamushenkilöiden asialistalla ei juuri ole liikenneturvallisuusasioita, vaan ne ovat kunnan työntekijöiden operatiivista toimintaa.
- Varsin yleisesti syytetään arvostuksen puutetta, kun ei saada tuloksia aikaisiksi. Kyse on useimmiten tekijöiden asenteista ja oma-aloitteisuuden puutteesta. Harvoin turvallisuusasioita vastustetaan, jos niistä tehdään parannusesityksiä.
- Kyse on useimmiten tekijöiden asenteista ja oma-aloitteisuuden puutteesta. Harvoin turvallisuusasioita vastustetaan, jos niistä tehdään parannusesityksiä.
- Kuntien viranhaltijoilla että luottamushenkilöillä on sote- ja kuntauudistusten tiimoilta työtä yli oman tarpeen.

Mitä asioille pitäisi tehdä?

- Lisäämällä kouluissa valistustyötä tämä ongelma paranee jonkin verran melko lyhyelläkin tähtäyksellä.
- Pitäisi nimetä foorumi joka pitää asiaa esillä kunnassa
- Ohjeistus ja opetus ovat erittäin tärkeitä, ja sille pitäisi resursoida enemmän tekijöitä
- Kuntapäättäjien tulisi päätöksissään ottaa huomioon ne oikeasti vaaralliset paikat ja suunnata resursseja niiden liikenneturvallisuuden parantamiseen
- Ohjeistus ja opetus ovat erittäin tärkeitä, ja sille pitäisi resursoida enemmän tekijöitä
- Näistä asioista pitäisi järjestää seminaari
- Pitäisi vastuuttaa virkamiehistö suunnitteleman liikenneturvallisuustyötä eri hallintokunnissa
- Päivähoidon ohjelmiin asia tulisi myös nostaa vahvemmin
- Pakollinen kuntakohtainen liikenneturvallisuuskatsaus kerran kahdessa vuodessa
- Asiaan liittyen voisi tarvittaessa pitää vaikka teemapäiviä lautakuntatasolla
- Päättäjinä voimme viedä asiaa eri hallintokuntiin käsiteltäväksi
- Kyllä vastuulliset päättäjät arvostavat liikenneturvallisuuden edistämistä, mutta valtion ja kuntien taloudellinen asema rajoittaa kaikkien tiedossa olevien asioiden korjaamista nopealla aikataululla.

- Liikennekasvatustyön tehostaminen ja tiedottamisen laadun parantaminen ovat helpoimmin toteutettavia asioita nykyisillä resursseilla tai pienillä lisäkustannuksilla.
- Kaavoitus on ainut asia, jossa päättäjä pääsee osallistumaan liikennepuolen asioihin.
- Kunnan on mietittävä läpi hallintokuntien, miten liikenneturvallisuus- ja liikennekasvatus kunnassa organisoidaan.
- Aikaa on kaikilla saman verran. Kysymys on priorisoinnista.

5. Liikenneturvallisuuden parantaminen tuottaa monia hyötyjä niin yhteiskunnan kuin yksilön näkökulmasta tarkasteltuna. Koetun turvattomuuden sekä inhimillisen kärsimyksen ohella liikenneonnettomuuksista aiheutuu yhteiskunnalle huomattavia taloudellisia kustannuksia. Kaakkois-Suomessa tapahtuneiden liikenneonnettomuuksien kustannukset ovat vuosittain noin 250 miljoonaa euroa, josta kuntien osuus on noin 50 miljoonaa euroa. Minkälaisia ajatuksia onnettomuuskustannusten suuruus herättää? Onko liikenneturvallisuustyön painoarvo edustamane kunnan eri toimialojen tehtäväkentässä linjassa siitä saatavissa oleviin kustannussäästöihin? Jos ei, mitä asialle voisi tehdä?

Suurin osa vastanneista piti onnettomuuskustannusten määrää merkittävän suurena ja uskoo, että oman kunnan liikenneturvallisuustyössä on paljon kehitettävää. Tieto onnettomuuskustannusten suuruudesta oli monelle vastaajista uutta ja herätti mielenkiintoa, mistä kustannukset koostuvat.

Yleisiä kommentteja onnettomuuskustannuksista:

- Vastaavaa kustannusvertailua voi tehdä esim. lastensuojelun, työllisyyden hoidon, terveydenhuollon yms. osalta. Tämä on poliittinen kysymys.
- Voiko yhteiskunnallisten kustannusten määrä olla sidoksissa suoraan siihen, että Liikkuva poliisi on lakkautettu ja kentällä toimivien poliisien määrää on tietoisesti vähennetty?
- Pitäisi julkaista selkeää tilastoa kunnittain, paljonko kunta maksaa valtion tekemättömyydestä ja paljostako kun on itse vastuussa.
- Tämä on niitä asioita joissa ennakointi maksaa itsensä takaisin. Vaikeasti laskettavissa ja jää siksi lapsipuolen asemaan.
- Yllättävän kallista. On vain pitkin hampain yritettävä ymmärtää kun rahoitustilanne on mitä on.
- Turha on vedota, ettei rahaa ole. Rahaa löytyy jos on halua...
- Rahan puutetta valitetaan. On kuulemma monia tärkeämpiäkin kohteita kuin tämä. Rahaa on tosi niukasti, mutta kaikki kehitys ei maksa paljon.
- Liikenneturvallisuudesta huolehtiminen kuntatasolla ei varmastikaan ole sillä tasolla, kuin mitä sen tulisi olla. Kaikki muu arkirutiinien laillinen toimittaminen vie niin paljon henkilöstön voimavaroja, että näinkin tärkeä asia, kuin mitä päivittäinen liikenneturvallisuus edustaa kuntien tasolla, jää ehdottomasti huomion/toteutuksen tasolla liian vähälle!
- Ongelmana on, että säästöt eivät näy reaalityössä, vain investoinnit näkyvät. Kuten monessa muussakin kunnan toimintaan kuuluvassa asiassa, säästöt ovat näennäisiä ja lyhytnäköistä politiikkaa.
- Suuria linjauksia on mahdotonta muuttaa nopeasti, olen sen näiden vuosien aikana huomannut. Asioita pitää edistää pikkuhiljaa, ja jonkun pitää jatkuvasti olla muistuttamassa, mitkä asiat ovat tärkeitä.
- Näitä asioita on tarpeetonta mitata rahassa. Inhimillinen kärsimys painii ero sarjassa kuin euro.
- Kulut ovat melkoiset, ja niihin pitää pyrkiä vaikuttamaan. Asiaa ei ole oikein tajuttu kunnan tehtäväkentässä.
- Valtava summa, ja inhimillisen kärsimyksen määrää ei voi edes euroissa mitata.
- Iso kustannus ja kunnan toiminnan painoarvo ei varmasti ole linjassa, mutta toki täytyy muistaa myös että onnettomuuksista vain osa on sellaisia joihin voi esimerkiksi liikennekasvatustyöllä tai teknisillä ratkaisuilla vaikuttaa.
- Kustannukset ovat epäilemättä järkyttävän suuria. Ongelma on ehkä siinä että kustannukset kohdistuvat kunnalle ja säästöt jollekin muulle yhteiskunnan taholle kuten vakuutusyhtiöille. Tämä tilanne ei taloudellisesti motivoi kunnallisia päätöksentekijöitä ennaltaehkäisevään toimintaan.

Mitä asialle voisi tehdä?

- Hallituksen on nostettava poliisille suunnattavia määrärahoja huomattavasti.
- Liikenneturvallisuutta, sen opetusta ja koulutusta on lisättävä kaikkiin kansakerrokseen
- Sitä asennekasvatusta tarvitaan myös kunnan viranhaltijoille ja myös luottamushenkilöille
- Suuri rahamäärä. Kustannuksiin nähden ei varmaankaan kaikki ole linjassa. Nostamalla säästettävä kustannus enemmän esille ja suhteuttaa se tehtäviin liikenneturvallisuuden kehittämisessä.
- Infoa näistä asioista vielä enemmän ja juttuja lehtiin!
- Kaikkien henkilöstöryhmien tulisi välittömästi ottaa yhteiseksi teemaksi liikenneturvallisuus!
- Liikenneturvallisuusasioita ei huomioida riittävästi toimialojen tehtäväkentässä. Muutoksen voin aloittaa itsestäni ja pitää liikenneturvallisuusasioita esillä esim. lautakunnassa.
- Yksikin onnettomuus on liikaa. Asiaa pitäisi tarkastella lautakuntatasolla ja linjata mitä kukakin taho voisi tehdä asian parantamiseksi.
- Mielestäni valtio voisi linjata asiat kuntien puolesta, että mihin asioihin kunnan pitää kiinnittää liikenneturvallisuudessa huomiota, tai muuten seuraamuksena voisi olla esim. sakkoa?
- Liikenneturvallisuustyötä tulee lisätä kunnan kaikilla toimialoilla.
- Toimenpiteenä liikenneturvallisuustyö tulee vastuuttaa yhdelle kunnan virkamiehelle joka mm. koordinoi toimenpiteitä ja kasvatusta liikenneturvallisuuden osalta.
- Liikenneturvallisuus seminaarit virkamiehille ja kuntapäätäjille saattaa edesauttaa
- Liikenneturvallisuustyön päävastuu pitää hoitaa kansallisesti, sitä ei voi säilyttää liian paljon yksittäisten kuntien vastuulle.
- Oman kuntani kohdalla toivoisin lisää näkyvyyttä liikenneturvallisuustyöhön. Esimerkiksi erilaiset tapahtumat voisivat sitä tuoda.
- Eipä ole ollut tietoa noin suurista kustannuksista. Voitaisiin varmaan helposti julkaista kuntakohtainen onnettomuuskustannukset raportti joka aukaisisi silmiä toimenpiteille.
- Lisää keskustelua ja asiantietoa aiheesta.
- Päätäjien tulisi käydä tästä periaatekeskustelu ja laatia konkreettinen esitys, miten liikenneturvallisuustyötä voitaisiin parantaa eri toimialoilla.
- Rahoitusta pitäisi ohjata enemmän kevyen liikenteen väylien rakentamiseen, joilla on erityinen merkitys kevyen liikenteen turvallisuudelle ja samalla kansanterveydellinen merkitys.
- Valistus on mielestäni ainoita kunnan konkreettisia toimia joita olemassa olevilla resursseilla voitaisiin tehdä.
- Asiaan pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota. Se pitää sisällyttää vahvasti kaupunkisuunnittelun strategia- ja muuhun toimintaan.

6. Minkälaisin konkreettisin keinoin liikenneturvallisuusasioiden painoarvoa voitaisiin mielestänne lisätä teidän kunnan päätöksenteossa? Mainitse 1-2 asiaa.

Poimintoja vapaista kommentteista:

- Päätöksentekijöille lisää tietoa näistä asioista (onnettomuuksista, kustannuksista, keinoista)
- Liikenneturvallisuusasiat useammin esille keskeisissä lautakunnissa
- Liikenneturvallisuudelle selkeä asema kuntastrategiassa
- Liikenneturvallisuus vastuutettava sektoreittain, ml. rahoitus ja mittarit
- Päätäjille vuosittainen katsaus onnettomuuksien määrään ja niistä aiheutuneisiin kustannuksiin
- Lisää liikennekasvatusta koululaisille sekä valistusta kaikille kuntalaisille
- Parantamalla yhteistyötä päätäjien ja virkamiesten välillä liikennettä koskevissa asioissa
- Sisällyttämällä liikenneturvallisuus hankkeiden arviointiprosesseihin
- Alan asiantuntijat voisivat tulla kuntaan/lautakuntiin kertomaan liikenneturvallisuusasioista
- Kunnan talousarvioon tulee varata määräraha liikenneturvallisuustyöhön
- Vastuu tulee olla yhdellä virkamiehellä, jonka tehtävänä on tilastoida onnettomuudet, tehdä esityksiä lautakunnille asioiden korjaamiseksi sekä arvioida korjaustoimenpiteiden kustannukset
- Liikenneturvallisuus voitaisiin nostaa kuntien kesken kilpailtavaksi, vuosittain paras tulos palkitaan

- Pitäisiköhän perustaa "liikenneturvallisuuslautakunta"?
- Valtuustoseminaarit asian tiimoilta
- Kokonaisturvallisuuden korostamista päätöksenteossa ja sen osana liikenneturvallisuutta
- Pitäisi olla joku työryhmä pohtimassa ongelmakohtia, ja kunnalla oma liikenneturvallisuusohjelma
- Vuosittain tehdään tai tarkistetaan liikenneturvallisuusstrategia, joka käydään läpi kaikissa hallintokunnissa ja lopuksi valtuustossa
- Liikenneturvallisuudesta tulee tehdä seutukunnallinen toimintaohjelma, kuten terveysliikunnasta on tehty. Lisäksi sitä tulisi seurata kunnan toimintakertomuksessa kuten muutakin toimintaa. Asiat tulee tehdä näkyväksi.
- Ottamalla liikenneturvallisuustyö budjettiasiaksi (liikenneturvallisuustyölle määrätään erikseen määrärahaa) ja tulostavoitteeksi ainakin sivistystoimen sekä teknisen toimen päätöksentekoon.
- Laatomalla kunnan oma liikenneturvallisuusstrategia (tai periaatteet)
- Selkeä rahojen korvamerkintä liikenneturvallisuustyöhön
- Liikenneturvallisuus osaksi yleistä hyvinvointi ja viestintäpolitiikkaa